

Причини вступу до бібліотечних асоціацій: аналіз зарубіжних публікацій і досвід Української бібліотечної асоціації

Валентина Паикова,
кандидат педагогічних наук,
доцент, заслужений працівник
культури України,
президент Української
бібліотечної асоціації

Досліджуються мотиви для членства у професійних бібліотечних об'єднаннях: аналізуються результати вивчення причин вступу до асоціацій у зарубіжних країнах, а також висловлювання бібліотекарів і досвід зарубіжних бібліотечних об'єднань. Розглядаються позитивні та негативні спонуки щодо залучення й утримання членів професійних асоціацій. Для розвитку організаційної спроможності і збільшення кількості членів у професійних бібліотечних об'єднань недостатньо працювати на загальне благо, важливо розвивати надавані послуги, сформульовано позитивні наслідки від членства в Українській бібліотечній асоціації.

Бібліотечні асоціації — це добровільні громадські організації, які сприяють розвитку бібліотечної справи та удосконаленню бібліотечно-інформаційного обслуговування суспільства, підвищенню професійного рівня бібліотечно-інформаційних працівників. Ці організації є центрами розповсюдження, впровадження і освоєння результатів наукових досліджень, сучасних інформаційно-бібліотечних технологій і прогресивного досвіду, нової професійної свідомості. Досліджуючи національні бібліотечні асоціації саме як добровільні громадські організації, важливо з'ясувати причини, які спонукають бібліотекарів до вступу до професійних бібліотечних об'єднань. Чому бібліотекарі вступають до лав асоціації? Що дає їм членство? Для чіткого формулювання відповіді необхідно вивчити й проаналізувати наукові публікації з цих питань, вивчити вітчизняний і зарубіжний досвід.

Мотиви, що спонукають людей вступати до об'єднань у державах із різним політичним ладом, досліджувалися представниками політичних наук, психологами, наприклад, М. Олсоном [1] і Д. Марчем [2]. Стисло ці причини науковці зводять до таких. Якщо особі необхідно робити вибір між двома діями, вона вибере таку, яка матиме найцінніші для неї наслідки. Людина готова "платити" певну "ціну" за членство, якщо розуміє вигоду (користь) від цього. Вигода (користь, прибуток) від членства має вищу цінність за ціну (вартість), і особа вибере цю вигоду (блага, користь) за певну ціну (вартість) членства. Вступаючи до асоціації, людина платить певну ціну. Вона матиме вигоду від колективного (загального) блага (користі), яке створює асоціація, незалежно від того, чи є її членом, чи ні. Тому людина стає членом асоціації не лише для того, щоб отримати колективне благо (користь), а скоріше те, що доступне тільки їй. Тому, якщо та прагне залучити та утримувати членів, вона має надавати їм пільги, які окуплять витрати, пов'язані із членством.

А воно може бути викликане бажанням (позитивні причини) чи необхідністю (негативні) отримувати певні пільги.

Аналіз літератури засвідчив, що існує небагато досліджень аналізованих питань, які стосуються бібліотечних асоціацій. Вони належать перу зарубіжних дослідників й, переважно, присвячені позитивним спонукам. Так, австралійський дослідник А. К. Каттс [3] у 1992 р. на прикладі Австралійської бібліотечно-інформаційної асоціації вивчав причини вступу бібліотекарів до професійних бібліотечних об'єднань і членства у них. Ним було опитано 645 із 6450 членів асоціації та 365 — тих, які вийшли з неї.

Як зазначає А. К. Каттс, Австралійська бібліотечно-інформаційна асоціація працює для колективної користі, від якої вииграють її сьогодині, а також потенційні члени. Ця організація сприяє розвитку бібліотечної справи, розширюючи обізнаність громадськості з діяльністю бібліотечних та інформаційних служб, організовуючи безперервну професійну освіту, працюючи з урядовцями на всіх рівнях влади, розповсюджуючи інформацію, отриману шляхом моніторингу розвитку бібліотечно-інформаційних служб. Крім того, асоціація надає низку особливих пільг для того, щоб залучити нових членів, а саме: пропонує знижки від 24 до 40 % на заходи з безперервної бібліотечної освіти (конференції, семінари тощо), на власні публікації та публікації відділень, у тому числі двотижневий періодичне видання "InCite", надає професійні консультації тощо. До економічних додаються також моральні вигоди, які отримує член асоціації — певний професійний статус і визнання колеги. Як показало дослідження А. К. Каттса, бібліотекарі виділяють такі основні причини, що спонукали їх бути членами Австралійської бібліотечно-інформаційної асоціації:

- отримання професійної інформації (20%);
- підтримка професійної асоціації (15%);
- доступ до обслуговування, яке надає асоціація членам (14%);
- полегшення працевлаштування або покращання перспектив професійного зростання (13%);
- підтримка професійних контактів (12%);
- визнання професійного статусу (11%);
- можливість задовольнити вимоги щодо отримання реєстраційного сертифікату (6%);
- інші причини (9%).

Таким чином, бібліотекарі при вступі до асоціації прагнуть отримати не загальну колективну, а конкретну користь. Нефінансова, робить висновок А. К. Каттс, важливіша матеріальних спонук.

У статті "Вступати чи не вступати: як бібліотекарі приймають рішення про вступ до асоціації" американська дослідниця С. Камм, за результатами опитування 116 бібліотекарів, наводить такі результати: 78 осіб вступили до асоціації, щоб отримати можливість зробити свій внесок у розвиток професії; 74 — щоб спілкуватися із колегами; 73 — через високий рівень проведення зборів і конференцій; 59 — через якість публікацій, підготовлених асоціацією; 58 осіб влаштувала сума внесків; 45 — отримали можливість працювати керівниками комітетів асоціації. Серед інших причин: керівництво бібліотеки оплачує членські внески та участь у конференціях і зборах (відповідно — 19 і 28 осіб) [4, с. 298]. Таким чином, за результатами опитування С. Камм, переважна більшість бібліотекарів своє членство в

асоціації пов'язує із загальною колективною користю, однак і конкретна користь — фінансова та нефінансова — теж має для них суттєве значення.

Дослідження причин вступу до асоціацій працівників бібліотек вищих навчальних закладів, проведене 1992 р. у США, засвідчило, що 98 % респондентів вважали це необхідним для професійного спілкування; 84 % — щоб впливати на визначення мети розвитку бібліотечної професії та бути обізнаними з проблемами її галузі, черпаючи потрібну інформацію професійних періодичних видань; 81 % — для отримання можливості професійного зростання, 74 %, щоб отримати змогу виступати на конференціях та публікуватися в професійних журналах [4].

Практичніше формулює причини членства у бібліотечної асоціації Д. Кліфт. На його думку, існують дві основні причини: допомогти реалізації програми чи проекту, за які вони взяли на себе відповідальність, і знайти практичну допомогу чи ідею для вирішення проблем у своїй бібліотеці [5]. Нові ідеї як результат співпраці з колегами та журнал назвали члени Бібліотечної асоціації Гани, коли їх запитали про користь від їхнього членства в ній [6, с. 5].

Керівник засідання "круглого столу" "Менеджмент бібліотечних асоціацій" ІФЛА (до 1995 р.) англійський бібліотекознавець Р. Боуден вважає, що залучати і утримувати членів асоціація зможе, надаючи їм певні види обслуговування [7, с. 166].

Член професійної бібліотечної асоціації стає членом незримого загальнонаціонального колективу професіоналів. Відомо, що серед основних соціальних потреб особи такі, як самовираження, досягнення успіху та приналежність до колективу професіоналів. Тому почуття групової спільності — дуже важливе в системі мотивації вступу до професійної асоціації. Р. Еллсворс вважав, що особиста участь у діяльності національної асоціації для багатьох означає те саме, що раніше означала участь у діяльності церковної громади [8], підкреслюючи почуття належності як одну із спонук до членства.

У статті "Бібліотечна асоціація з точки зору члена" Н. Сімпсон зазначав, що одна із причин членства — необхідність відчуття єдності з іншими представниками професії [9, с. 14]. Таку точку зору поділяє й П. Салліван [10, с. 137]. Вибір асоціації для вступу визначається, на переконання П. Саллівана, інтересом до бібліотечної справи, прагненням її вдосконалення та тим, що може бібліотекар запропонувати асоціації особисто — час, знання, а також тим, які стимулюють його цікавлять. Перефразуючи відомий вислів Дж. Кеннеді, М. Камерон підкреслює, що при вступі до асоціації треба думати не про те, що я зможу отримати від членства, а що я можу дати асоціації [11, с. 325].

Негативні мотиви виступають як замасковане соціальне примушування. В окремих країнах використовують для залучення членів до бібліотечних асоціацій саме їх. Наприклад, у деяких з них на державному рівні приймається рішення, що лише член асоціації може займатися професійною бібліотечною діяльністю чи працювати на певних посадах у бібліотеках тощо. Так, про певні негативні причини згадує австралійський дослідник М. Камерон, коли зазначає, що до 90-х років минулого століття, лише ставши членом Австралійської бібліотечної асоціації, бібліотекарі здобували право займати більш оплачувані професійні посади в бібліотеках, а також могли додавати позначку про членство в асоціації до свого прізвища, наприклад, підписуючи листи, що додавало їм престижу [12, с. 319].

Активна участь у діяльності професійної бібліотечної асоціації є обов'язковою умовою професійного зростання бібліотекаря, його підвищення в посаді, отримання можливості в університетських бібліотеках США роботу поєднувати із викладанням у вищій школі [13]. Тільки члени Бібліотечної асоціації допускалися до складання професійних

реєстраційних екзаменів у Великобританії. Про це, наприклад, йдеться у статтях Б. Фішера [14] та М. А. Лоуе [15]. Водночас, причини членства в асоціації можуть змінюватися з часом, приміром, через переорієнтацію загальної політики асоціації або окремих напрямів її діяльності.

Таким чином, для розвитку організаційної спроможності асоціації, залучення та утримання членів необхідно зважати на те, що, крім загальної користі, члени зацікавлені в отриманні від асоціації певних послуг, тобто сприяння у публікації праць, наданні консультації та допомоги, зокрема у працевлаштуванні, розробленні професійних стандартів і норм, незалежній експертизі, проведенні кампанії з захисту інтересів (адвокасі), дослідження, знижки на певні товари чи послуги, питаннях заробітної плати та умов праці, надання можливості брати участь у роботі конференцій тощо [16]. Без вивчення та врахування бібліотечними асоціаціями потреб існуючих і потенційних членів та запровадження відповідних послуг неможливо утримувати й залучати нових членів, розвивати організаційну спроможність асоціації. Водночас необхідно розповсюджувати серед бібліотекарів інформацію щодо послуг та користі від членства в професійних бібліотечних об'єднаннях. Для цього національні бібліотечні асоціації формулюють, що саме може дати воно бібліотекареві. Такі документи розроблені, наприклад, Американською бібліотечною асоціацією [17], Німецькою бібліотечною асоціацією [18]. Автором підготовлений такий документ і для Української бібліотечної асоціації, який подається нижче.

Що дає Вам членство в Українській бібліотечній асоціації?

- *Нові контакти:* скористайтеся можливостями встановити нові контакти та зв'язки з колегами для обміну думками та допомоги один одному.
- *Залучення:* беріть участь у роботі секцій, конференцій та семінарів, засідань "круглих столів", що їх організовує асоціація, дописуйте до її видань, інформуйте колег про професійні події у Вашій бібліотеці.
- *Професійне вдосконалення:* підвищуйте свій професійний рівень на семінарах, конференціях та інших заходах асоціації.
- *Публікації:* отримуйте професійні знання та інформацію з друкованих і електронних видань асоціації.
- *Професійна поінформованість:* запишіться до списку тих, хто регулярно отримує нову інформацію в електронному та традиційному режимах, використовуйте матеріали, які збирає асоціація.
- *Вплив на бібліотечно-інформаційну політику:* залучайтеся до творення та реалізації бібліотечно-інформаційної політики, лобювання інтересів користувачів бібліотек і бібліотекарів на всіх рівнях.
- *Професійна допомога та консультації:* знайдіть однодумців, які допоможуть вирішити складні питання бібліотечної практики, а ваша допомога буде корисною колегам.
- *Соціальний захист:* приєднайтеся до спільного голосу бібліотечної громадськості, спрямованого на соціальну підтримку бібліотекарів, підвищення статусу бібліотек і бібліотекарів у суспільстві, покращання матеріального забезпечення та умов праці.
- *Міжнародна співпраця:* беріть участь у здійсненні міжнародних проектів, скористайтеся пропонуваними асоціацією можливостями вивчення прогресивного зарубіжного досвіду.
- *Ваш голос буде почутий:* ініціюйте нові професійні програми та заходи, ваша думка, знання і досвід важливі для розвитку асоціації та галузі.

Список використаної літератури

1. *Olson M.* The logic of collection action : public goods and the theory of groups / M. Olson. — Cambridge, MA : Harvard University Press, 1965. — 212 p.
2. *Marsh D.* On joining interest groups : an empirical consideration of work of Marcur Olson Jr. / D. Marsh // *British Journal of Political Science.* — 1976. — July 6. — P. 259.
3. *Cutts A.* ALIA and the logic of collective action / A. Cutts // *Australian Library Journal.* — 1992. — Vol. 41, № 2. — P. 133—144.
4. *Kamm S.* To join or not to join : how librarians make membership decisions about their associations / S. Kamm // *Library Trends.* — 1997. — Vol. 46, № 1. — P. 295—306.
5. *Anderson R. N.* Labor unions or professional organizations? Which have our first loyalty? / R. N. Anderson, J. D'Amicantonio, H. Dubois // *College & Research Libraries.* — 1992. — Vol. 53. — P. 331—341.
6. *Clift D. H.* Discussion // *Library Quarterly* / D. H. Clift. — 1961. — № 31. — P. 399.
7. *Yeboah Th.* A purposeful library association for Africa : the view from Ghana / Yeboah Th // *World Library and Information Congress : 73rd IFLA General Conference and Council, 19—23 August 2007, Durban, South Africa* [Electronic document] / IFLA directory. — [Durban, 2007]. — 14 p. — URL: <http://www.ifla.org.sg/IV/ifla73/papers/129-Yeboah-en.pdf>.
8. *Bowden R.* Report on visit on the establishment of a Library Association for Vietnam, Hanoi, March—April, 1995 / R. Bowden // *Focus on International & Comparative Librarianship.* — 1995. — № 3. — P. 164—168.
9. *Ellsworth R. E.* Critique of library associations in America / R. E. Ellsworth // *Library Quarterly.* — 1961. — Vol. 31, Oct. — P. 383—384.
10. *Simpson N. A.* A member's view of the Library Association / N. A. Simpson // *Prospects of British librarianship.* — Lnd, 1976. — P. 13—28.
11. *Sullivan P.* Library associations / P. Sullivan // *Library Trends.* — 1976. — Vol. 25, № 1. — P. 135—152.
12. *Cameron M. A.* The profession / M. A. Cameron // *The Australian Library Journal.* — 1990. — Vol. 39, № 4. — P. 318—329.
13. *Cameron M. A.* The profession / M. A. Cameron // *The Australian Library Journal.* — 1990. — Vol. 39, № 4. — P. 318—329.
14. *Branscomb L. C.* Foreword / L. C. Branscomb // *Professional associations and development of librarianship* / Jain T. C.. — Delhi (India), 1971. — P. XIIV.
15. *Fisher B.* Professional organizations and professional development / B. Fisher // *British Journal of Academic Librarianship.* — 1994. — No. 9. — P. 167—178.
16. *Lowe M. A.* Professional association membership : a contribution to market research / M. A. Lowe // *Library Association Record.* — 1989. — № 91. — P. 591—593.
17. *Программы и услуги ассоциаций : руков. принципы : секция : управление биб. ассоциациями / IFLA.* — Режим доступа : <http://archive.ifla.org/VII/s40/>. — Загл. с экрана.
18. *Personal membership benefits.*— [2009]. — *Access mode:* <http://www.ala.org/ala/membership/whyjoinala/memberbenefits/personalbenefits/index.cfm/> — Screen title.
19. *10 gute Gründe für Ihre BIB — Mitgliedschaft / BIB. Berufsverband Information Bibliothek e.V.* — [Berlin, 2009]— 2 с. — Поточний архів УБА.